

О. Кириленко,
доцент, завідувач відділу,
О. Яценко,
ст. наук. співр., канд. іст. наук,
головний бібліотекар
Національної бібліотеки України
імені Ярослава Мудрого

ЕЛЕКТРОННІ КАТАЛОГИ ОБЛАСНИХ УНІВЕРСАЛЬНИХ НАУКОВИХ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ: АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ТА ЛІНГВІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

ПРОЦЕС формування бібліотечних електронних каталогів (ЕК) у бібліотеках України на сучасному етапі інформатизації переходить від етапу кількісного наповнення цих каталогів бібліографічними записами до якісного вдосконалення та ефективного використання їх пошукових засобів. Сьогодні ЕК є головним інформаційним продуктом бібліотек та основою бібліографічного обслуговування їх користувачів, а представлення каталогу в Інтернеті розкриває зміст інформаційних ресурсів бібліотеки для широкого кола користувачів Мережі. Відповідно до цього актуальним для бібліотечних закладів усіх рівнів є використання сучасних уніфікованих засобів лінгвістичного забезпечення бібліотечних інформаційно-пошукових систем (ІПС).

ІПС створюються для задоволення інформаційних потреб користувачів шляхом повного розкриття семантичної складової інформаційних ресурсів бібліотек засобами лінгвістичного забезпечення [1; 2]. До структури бібліотечних ІПС входять ЕК та різноманітні бази даних (БД). ЕК також можна розглядати як комплекс упорядкованих БД, що при пошуку інформації поєднують у собі функції карткових каталогів (алфавітного, систематичного, предметного, топографічного) і картотек бібліотеки. За ДСТУ 7448:2013 «Інформація та документація. Бібліотечно-інформаційна діяльність: терміни та визначення понять» ЕК бібліотеки – це «підсистема автоматизованої бібліотечної інформаційної системи, що складається з бібліографічного, інформаційного і лінгвістичного забезпечення в комплексі із системою керування базами даних і набором прикладних програм, призначена для організації доступу до баз даних бібліотеки» [1].

Доступ до ЕК бібліотеки через Інтернет або безпосередньому візиті користувачів до бібліотеки надає їм можливість проводити ефективний багатоаспектний пошук інформації та отримувати її у зручній для них формі (роздрукованому або електронному вигляді), а також одержувати інші додаткові послуги. Тому ЕК є одним із найпопулярніших бібліотечних сервісів. Як зазначено в Українській бібліотечній енциклопедії, «основними завданнями та функціями електронного каталогу є: накопичення та компактне збереження великого масиву

інформації з можливістю маніпулювання даними; забезпечення багатоаспектного оперативного пошуку інформації про наявність документів у фонді бібліотеки; створення інформаційного комфорту для користувачів; інтеграція ресурсів бібліотеки у світовий інформаційний простір через мережу Інтернет» [3].

Основним завданням ЕК є задоволення інформаційних запитів користувачів на отримання достовірних бібліографічних та семантичних даних про документи, що зберігаються у фондах бібліотек. Проте існує низка проблем, пов'язаних із труднощами пошуку інформації при користуванні ЕК. Це насамперед стосується використання засобів лінгвістичного забезпечення ЕК, дружності інтерфейсу користувача. Відповідно до вищезгаданого ДСТУ 7448:2013 лінгвістичне забезпечення – це «комплекс мовних засобів і лінгвістичних процесорів, а також лінгвістичних банків даних, призначений для опрацювання та пошуку документів, поданих природною мовою» [1], а також штучними мовами, представленими на основі словників нормативної лексики (УДК, інформаційно-пошукових тезаурусів, предметних рубрикаторів тощо). Зазначені лінгвістичні засоби ЕК використовуються в процесі аналітико-синтетичного опрацювання документів у бібліотеці (систематизування, предметизування документів, складання ключових слів, що розкривають їх зміст), і результатом їх застосування є створення пошукового образу документа (ПОД) та точок доступу. Для ефективності пошуку в ЕК необхідно, щоб утворений каталогізатором ПОД відповідав сформульованому користувачем пошуковому образу запиту (ПОЗ).

Стан інформатизації обласних універсальних наукових бібліотек (ОУНБ) України перебуває на різних рівнях розвитку і, відповідно, кожний ЕК має власні особливості. Питання інформатизації публічних бібліотек неодноразово було об'єктом досліджень – як загальнодержавного, так і регіонального, локального рівнів. І нині воно є актуальним. Тому з метою визначення проблем лінгвістичного забезпечення бібліотечних ІПС протягом лютого 2018 р. було проведено моніторинг електронних каталогів ОУНБ, представлених в Інтернеті.

Завдання, поставлені в межах моніторингу, були зумовлені необхідністю реалізації Стратегії роз-

витку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України» [4], в якій визначено необхідність забезпечення динамічного розвитку бібліотечних ресурсів та створення системи універсального доступу до них за рахунок розширених пошукових можливостей каталогів для користувачів бібліотек.

Проведення моніторингу дало змогу визначити:

- системно-технічні засоби комп'ютеризації бібліотечних процесів, що використовуються при створенні ЕК;

- можливості онлайнного доступу до ЕК та БД;
- структуру ІПС ОУНБ (ЕК та БД);
- кількісні показники цих ЕК та БД;
- лінгвістичні засоби, що використовуються при пошуку інформації;
- запропоновані користувачам інформаційно-пошукові сервіси;
- основні проблеми семантичного пошуку в ЕК та шляхи їх розв'язання.

Аналізувалися ЕК усіх ОУНБ України, представлені у веб-середовищі, крім Донецької ОУНБ та Кримської республіканської універсальної наукової бібліотеки, що розташовані на тимчасово окупованих територіях. Загальна кількість бібліотек становила 22 заклади.

Розв'язання поставлених у дослідженні завдань передбачало застосування статистичного методу збирання даних, їх аналізування та узагальнення. В результаті моніторингу було встановлено, що 12 із 22 бібліотек (майже 55%) використовують спеціалізоване бібліотечне програмне забезпечення ВЕБ ІРБІС 64, по одній ОУНБ використовують автоматизовані бібліотечні інформаційні системи (АБІС) УФД/Бібліотека, ІРБІС 32, ВЕБ ІРБІС 2003, J-ІРБІС 2.0; інше програмне забезпечення є в 3-х бібліотеках. З'ясовано, що 19 бібліотек (більше ніж 86%) надають відкритий доступ для користувачів до ЕК в Інтернеті, у 3-х ОУНБ – Закарпатській, Івано-Франківській, Одеській – онлайнний доступ до ЕК тимчасово був відсутній (див. табл.).

ОУНБ	Програмне забезпечення	ЕК, БД	Вид пошуку								
			Стандартний	Розширений	Професійний	За словником	ББК-навігатор	УДК-навігатор	Розподілений	Тематичний навігатор	РНТІ-навігатор
Вінницька	АБІС ІРБІС 64	13 БД	+	+	+	+	-	-	-	-	-
Волинська	АБІС ІРБІС 64	9 БД	+	+	+	+	+	-	-	-	-
Дніпропетровська	АБІС ІРБІС 64	30 БД	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Житомирська	АБІС ІРБІС 64	БД ЕК, БД цінних та рідкісних книг, БД 15 ЦРБ та МЦБС	+	+	+	+	+	+	-	-	-
Запорізька	УФД / Бібліотека	ЕК	+	+	+	+	+	+	-	+	-
ОУНБ (м. Кропивницький)	АБІС ІРБІС 64	15 БД	+	+	+	+	-	-	-	-	-
Луганська		3 БД (книги, статті, серіальні видання)		+	-	-	-	-	-	-	-
Львівська	АБІС ІРБІС 64	3 БД (книги, статті, періодика)	+	-	-	-	-	-	-	-	-
Миколаївська	АБІС ІРБІС 64	9 БД	+	+	+	-	-	-	+	+	-
Полтавська	J-ІРБІС 2.0	3 БД (книги, статті, з краєзн., пер. вид.)	+	+	+	-	-	-	-	-	-
Рівненська	Web-ІРБІС 2003	8 БД 34 бібліотеки	-	+	-	-	-	-	-	-	-
Сумська	АБІС ІРБІС 32	3 БД (ЕК, пер. вид., краєзн. літ.)	+	-	-	-	-	-	-	-	-
Тернопільська	АБІС ІРБІС 64	14 БД	+	+	+	+	-	-	-	-	-
Харківська	АБІС ІРБІС 64	2 БД: ЕК, БД «Краєзнавство»	+	+	+	+	+	+	-	+	-
Херсонська		ЕК книг, період. вид., БД період. статей	+	+	+	-	-	-	-	-	-
Хмельницька	АБІС ІРБІС 64	4 БД (книги, періодика, відділ мистецтв, відділ літ. інозем. мовами, звед. краєзнав. каталог)	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Черкаська		5 БД (книги, книги – «Вікно в Америку», період. вид., статті, статті – краєзнавство)	-	+	-	+	-	-	-	-	-
Чернігівська	АБІС ІРБІС 64	6 БД (книги, статті, ел. б-ка, БД від мистецтв, БД книг інозем. мовами, БД – друковані ЗМІ про нас)	+	+	+	+	+	-	-	+	-
Чернівецька	АБІС ІРБІС 64	ЕК +14 БД	+	+	+	+	+	+	+	+	+

До структури ІПС з відкритим доступом, крім БД «Книги», «Періодичні видання», «Аналітичний опис статей з періодичних видань», котрі наявні в усіх ОУНБ, 11 закладів включили краєзнавчі БД (Вінницька ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва, Волинська ОУНБ імені Олени Пчілки, Дніпропетровська ОУНБ ім. Первочителів слов'янських Кирила і Мефодія, ОУНБ імені Д. І. Чижевського, м. Кропивницький, Миколаївська ОУНБ ім. О. Гмирьова, Сумська, Тернопільська, Харківська, Хмельницька ОУНБ, Черкаська ОУНБ імені Т. Г. Шевченка, Чернівецька ОУНБ імені Михайла Івасюка).

На веб-сайтах значної кількості бібліотек в їх ІПС, крім ЕК, представлено БД тематичних зібрань та колекцій:

- БД нотних видань, БД ізовидань, БД «Голодомор», «Шевченко і Вінниччина», «Вінничани – учасники Революції гідності та АТО», «Коцюбинський», «Грушевський» (Вінницька ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва);

- «Історична Волинь», «Мистецтво», «Рідкісні і цінні видання» (Волинська ДООУНБ імені Олени Пчілки);

- «Цінні та рідкісні видання ЖООУНБ ім. О. Ольжича» (Житомирська ОУНБ ім. Олега Ольжича);

- БД відеоресурсів іноземними мовами, аналітичних статей з питань кіномистецтва, з гендерних питань, з бібліотекознавства науково-методичного відділу, нотних партитур, БД «Документи на нетрадиційних носіях», БД ІРЦ «Вікно в Америку» (ОУНБ імені Д. І. Чижевського, м. Кропивницький);

- «Каталог документів іноземними мовами», БД Центру європейської інформації, БД розпоряджень голови Миколаївської державної адміністрації, БД галузевих програм розвитку регіону (Миколаївська ОУНБ ім. О. Гмирьова);

- БД «Картотека музичних творів», «Культура Тернопільщини», «Електронна картотека цінних та рідкісних видань», «Електронна картотека документів з питань європейської інтеграції» (Тернопільська ОУНБ);

- БД «Електронний каталог відділу мистецтв», «Друковані ЗМІ про нас» (Чернігівська ОУНБ імені В. Г. Короленка);

- БД «Бібліотека П. В. Рихла», «Бібліотека М. М. Фатова», «Бібліотека О. М. Масана», «Бібліотека О. С. Романця», «Бібліотека Т. В. Покотило», «Бібліотека В. І. Михайловського», «Шевченко Т. Г.», «Хотинська бібліотека», «Нотна бібліотека Й. М. Ельгісера», «Бібліотека Д. М. Гнатюка» (Чернівецька ОУНБ імені Михайла Івасюка).

На сайтах окремих ОУНБ представлено зведені бібліографічні ресурси бібліотек регіону:

- «Зведений каталог періодичних видань бібліотек м. Дніпра на поточний рік», БД книг «Бібліотека Дніпровського району м. Дніпра», «Павлоградська центральна міська бібліотека», «Криничанська районна бібліотека» та багато інших, загалом 30 БД (Дніпропетровська ОУНБ ім. Первочителів слов'янських Кирила і Мефодія);

- 15-ти центральних районних бібліотек та міських ЦБС Житомирщини (Житомирська ОУНБ ім. Олега Ольжича);

- «Корпоративний каталог бібліотек міста», «Корпоративний каталог районних ЦБ області» (Миколаївська ОУНБ ім. О. Гмирьова).

У деяких ОУНБ (Вінницька ім. К. А. Тімірязєва, Дніпропетровська ім. Первочителів слов'янських Кирила і Мефодія) створено імідж-каталоги (електронна модель традиційного «паперового» генерального алфавітного каталогу), побудовані на основі сканованих образів каталожних карток, які розміщені відповідно до порядку їх розставлення в традиційному генеральному алфавітному каталозі.

ОУНБ також розпочали формування повнотекстових БД, серед них: «Цифрова бібліотека ОУНБ імені Д. І. Чижевського» (м. Кропивницький), «Електронна бібліотека краєзнавчих видань Тернопільської області» (Тернопільська ОУНБ), «Електронна бібліотека» (Чернігівська ОУНБ імені В. Г. Короленка).

Разом з тим у БД книг ОУНБ ім. Д. І. Чижевського, в електронних каталогах книг Тернопільської ОУНБ та Чернігівської ОУНБ імені В. Г. Короленка відсутні прямі посилання на наявні в ЕБ повні тексти видань.

У більшості ОУНБ, де представлено багато БД, у користувача може виникнути проблема вибору, в якій із них здійснювати пошук необхідної інформації про документи. Наприклад, у Волинській ОУНБ імені Олени Пчілки користувач повинен для пошуку обрати одну з БД – «Каталог книг», «Ретроспективний каталог» (ретроконверсія традиційного каталогу), «Література іноземними мовами». Крім того, в цій бібліотеці ідентичні записи паралельно розміщуються в різних БД. Так, запис: «**Роман Антонович Арцишевський [Текст] : біобібліогр. покажч. / упоряд. і авт. вступ. сл. І. Я. Коцан. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – 60 с.**» є в БД «Каталог книг», де запис має предметні рубрики «Біобібліографія», «Вчені», «Філософія», та БД «Краєзнавство» з рубриками «Біобібліографія – покажчик», «Вчені», «Вища освіта». Додатково в БД «Краєзнавство» в назві рубрики присутнє ключове слово «покажчик», проте в БД «Каталог книг» у результатах пошуку за цим словом запропонований запис система не знаходить.

Залежно від поставлених завдань та рівнів пошуку в ІПС бібліотек пропонуються різні варіанти проведення пошуку: **стандартний, розширений, професійний та за словником.**

При **стандартному** пошуку використовуються можливості його проведення за **ключовими словами, прізвищем автора, назвою документа та роком видання.**

Під час пошуку за **ключовими словами** в поле запиту вводять одне або кілька слів, що можуть характеризувати зміст документа. Під час введення одного ключового слова машина видає, як правило, велику кількість записів, з яких обрати потрібну інформацію буває досить складно. Крім того, пошук

здійснюється не тільки в полі «Ключові слова», а й за іншими полями бібліографічного запису, що призводить до значного інформаційного шуму. Тому простий пошук використовують для отримання відповідей на нескладні, однозначні запити чи окремі положення.

У багатьох бібліотеках, зокрема Волинській ДОУНБ ім. Олени Пчілки, ОУНБ імені Д. І. Чижевського (м. Кропивницький), Львівській ОУНБ, Полтавській ОУНБ ім. І. П. Котляревського, Тернопільській ОУНБ, Херсонській ОУНБ ім. Олеса Гончара, Хмельницькій ОУНБ, Чернігівській ОУНБ ім. В. Г. Короленка, Чернівецькій ОУНБ ім. М. Івасюка, у структурі бібліографічних записів ЕК відсутні ключові слова, а пошук за ключовими словами ведеться за іншими полями бібліографічного запису. Фраза розбивається на окремі слова (цифри не враховуються). Під час пошуку за ключовими словами перелік результатів пошуку сортується в порядку зменшення пріоритету документа – що більше в знайденому документі слів, які відповідають запиту, то вище місце документа в результаті пошуку.

Під час пошуку *за автором* або *за назвою* в пошукове поле вноситься інформація про прізвище одного автора або початок однієї назви (якщо вона точно відома). Під час пошуку *за роком* – зазначається рік видання (одне число). Отримавши результат пошуку, можна здійснити його уточнення за однією з чотирьох позицій (ключові слова, автор, назва, рік видання).

У системах, котрі використовують ОУНБ, недоліком при пошуку за назвою є відсутність можливості відсікання зліва певної кількості знаків, що не застосовуються при пошуку. Наприклад, три крапки (...) або лапки (« »), для іноземних видань – артиклі (the) та ін. Проблемою при пошуку також є наявність апострофа у слові. Різні символи (випадкове використання латиниці чи кирилиці) при внесенні даних до електронного бібліотечного запису та точки доступу не дають можливості знайти відповідний документ.

Розширений пошук завжди передбачає вибір у запиті терміна зі словника, а також проведення пошуку за додатковими полями бібліографічного запису та використання логічних операторів *and* (та), *or* (або), *not* (не). Прийоми розширеного пошуку за допомогою логічних операторів значною мірою зменшують інформаційний шум та забезпечують релевантність знайденої інформації інформаційному запиту.

При **професійному** пошуку користувач має можливість використати додаткові поля для комбінованого пошуку. До останніх відносяться: ключові слова, автор, назва, назва журналу, назва серії, колектив / захід (мається на увазі колективний автор та тимчасовий колективний автор); організація, що видає; місце видання; рік видання; журнал за ... рік; персоналія; автограф; предметні рубрики; УДК / ББК; інша класифікація; ISSN / ISBN; тематична рубрика з Рубрикатора науково-технічної інформації (РНТИ).

За допомогою операторів приєднання «та», «або», «не» при формуванні запиту в полі введення «Пошуковий запит» і «Зона пошуку» можливо сформулювати комплексний пошуковий запит, що міститиме різноманітні елементи, об'єднані різною логікою. При формуванні пошукового виразу в полі введення «Комплексний пошуковий запит» можливе використання точних визначень термінів і виразів з відсіканням праворуч символом \$.

При здійсненні пошуку **за словником** користувач обирає поле «Вид словника» (ключові слова, автор, назва, рік видання), де терміни сформовані у вигляді пошукових гіперпосилань із указанням кількості наявних документів у БД. Допускається перегортання словника, починаючи з терміна, введеного в полі «Ключ».

Існують два варіанти формування запиту в пошукових полях «Ключові слова» та «Автор» (*стандартний і розширений пошук*):

- **довільний**, тобто коли в довільній формі користувачем заноситься слово або словосполучення у тому вигляді, як він собі їх уявляє;

- **уніфікований**, коли в уніфікованому вигляді користувач обирає термін зі словника, що впливає в пошуковому полі під час введення даних (застосовується в більшості з обстежених бібліотек).

У Житомирській, Дніпропетровській, Запорізькій ОУНБ ключові слова вводять паралельно двома мовами – українською та російською.

Більшість ЕК ОУНБ пропонують предметний пошук (за предметними рубриками) або пошук за ключовими словами. Складність формулювання уніфікованого предметного запиту та інформаційний шум – основні проблеми тематичного пошуку в ЕК. У деяких бібліотеках тематичні рубрики не відповідають точкам доступу ЕК, оскільки вони автоматично були складовою програмного забезпечення (ІРБІС) і не прив'язані до бібліографічних записів. Наприклад, у тематичному навігаторі Дніпропетровської ОУНБ ім. Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія, де в рубриці «Краєведение» представлено підрубрику «История Петербурговедения».

На повноту задоволення інформаційних запитів користувачів впливає лише часткове відображення в ЕК бібліотечних фондів ОУНБ, зокрема, каталоги можуть містити лише інформацію про нові надходження та досить обмежену кількість записів, внесених внаслідок ретроконверсії певної частини фондів. Якість пошуку ускладнюється особливостями підходів до лінгвістичного забезпечення таких ЕК, здебільшого в них відображено бібліографічні дані, подані на паперових картках.

У вбудованих в ІРБІС словниках предметних рубрик більшості ЕК відсутня можливість ієрархічної та асоціативної навігації, тобто немає зв'язку між предметними рубриками і ключовими словами, що призводить до труднощів з відокремленням ключових слів від предметних рубрик, а іноді невиправданого дублювання.

В усіх бібліотеках, які стали об'єктами моніторингу, відсутні авторитетні / нормативні файли, що зумовлює необхідність проведення значної організа-

ційної роботи з вибору оптимальних шляхів для створення власних та використання авторитетних записів провідних бібліотек держави, міжнародних авторитетних даних, представлених в Інтернеті.

Відсутність методики уніфікації та засобів нормативного контролю за лінгвістичним забезпеченням при організації ЕК у багатьох ОУНБ спричиняє орфографічні помилки, русизми в точках доступу та інтерфейсі автоматизованих бібліотечних інформаційних систем. Особливою проблемою є відсутність можливості вибору української мови для інтерфейсу користувачів.

Важливою складовою організації ЕК є науково-методичне забезпечення, тобто створення відповідної документації (паспортів, положень), а також інструктивних матеріалів з використання каталогів та проведення в них пошуку. Тільки окремі ОУНБ представили у відкритому доступі ці документи. Хочемо відзначити достатньо високий професійний рівень паспорта Чернігівської ОУНБ імені В. Г. Короленка.

Отже, ЕК ОУНБ – важливий інформаційно-пошуковий ресурс інформаційного простору держави, і він повинен відбивати реальний семантичний склад та структуру інформаційних ресурсів регіону. Крім того, ЕК априорі слід вважати основою інтеграції бібліотечних ресурсів не тільки обласного, а й державного рівня.

ЕК – це найвідвідуваніший ресурс сайту бібліотеки, тому його слід оцінювати як показник ефективності впровадження інформаційних технологій та взагалі як один із важливих факторів якісного бібліотечного обслуговування в кожній конкретній бібліотеці.

Аналіз пошукових можливостей ЕК бібліотек дав змогу визначити загальні проблеми лінгвістичного забезпечення ІПС та можливі напрями їх розв'язання за умови взаємодії провідних бібліотек держави. Трансформації ІПС завжди мають проводитися з метою збільшення кількості користувачів не тільки онлайн-ресурсів, а й бібліотеки в цілому. Як показав моніторинг ЕК, головним чинником розширення доступу до бібліотечних фондів є уніфікація засобів лінгвістичного забезпечення ІПС. У кожній бібліотеці дотримуються різних технологічних рішень щодо розв'язання питань організації пошуку в ЕК, і часто-густо це залежить від можливостей програмного та технічного забезпечення. Певну роль відіграє також рівень кваліфікації, досвід бібліотечних фахівців та спеціалістів з інформаційних технологій.

Незважаючи на те, що значна кількість ОУНБ має багаторічний досвід організації та ведення ЕК та БД, як показав моніторинг, питання забезпечення зручного доступу користувачів до інформаційних ресурсів і сьогодні є актуальним для бібліотечної практики. Основними проблемами, що потребують розв'язання у процесі впровадження інформаційних технологій, вважаємо: створення зручного та зрозумілого інтерфейсу (Usability) для користувачів для здійснення ними пошуку; ефективність використання ІПС при замовленні документів із фондів бі-

бліотеки; вибір лінгвістичних засобів для тематичного пошуку в ІПС (УДК, предметні рубрики, ключові слова чи їх поєднання); розроблення єдиної методики формування пошукового образу документів; інтеграція можливостей ІПС (ЕК і тематичних БД); використання можливостей інформаційно-пошукових тезаурусів та ін.

Вагомим чинником побудови структури ІПС є впровадження уніфікованої методики бібліотечного опрацювання документів, що визначає оптимальний склад засобів лінгвістичного забезпечення. ІПС має багаторівневу структуру, до якої входить сукупність засобів лінгвістичного забезпечення, що в процесі пошуку мають доповнювати одне одного, а не дублювати. Кожен із засобів лінгвістичного забезпечення бібліотечних ІПС має власну методику формування та використання, а їхнє поєднання забезпечує ефективність пошуку.

Розв'язання проблем ІПС також передбачає прийняття управлінських рішень щодо уніфікації засобів лінгвістичного забезпечення бібліотечних ІПС на різних рівнях функціонування бібліотек. Для проведення цієї роботи необхідно детально вивчити стан уніфікованості засобів лінгвістичного забезпечення ІПС та визначити реальні заходи з методичного та технологічного забезпечення організації тематичного доступу до ресурсів ОУНБ.

Особливу увагу бібліотечним фахівцям цих бібліотек рекомендуємо зосередити на низці принципів положень щодо організації електронних ІПС:

- слід враховувати, що ефективність пошуку в ЕК певною мірою залежить від можливостей програмного забезпечення АБІС, рівня кваліфікації бібліотечного персоналу і фахівців з ІТ;

- при формуванні бібліографічного запису ЕК потрібно передбачити досить гнучкий вибір точок доступу для пошуку;

- система введення бібліографічних даних має максимально використовувати засоби контролю нормативної лексики (тезауруси, класифікатори, рубрикатори тощо) та приклади бібліографічних записів з ІПС провідних бібліотек України і світу;

- інтерфейс пошуку в ЕК повинен бути зрозумілим користувачу та містити необхідні відомості про структуру та особливості пошуку в різних БД, що входять до бібліотечних ІПС;

- вибір засобів лінгвістичного забезпечення має бути оптимальним, і точки доступу не повинні дублюватися на різних рівнях пошуку в ІПС;

- при організації ІПС необхідно передбачати можливість інтеграції пошуку в ЕК та тематичних БД;

- ЕК повинен мати паспорт та положення, що відображають структуру, особливості його створення.

На часі для бібліотечних ІПС – розроблення оптимальної моделі пошукових стратегій на основі всебічного вивчення інформаційних та інших характеристик різних типів і видів пошуку, що використовуються в бібліотеках України і за кордоном. Уніфіковані підходи до створення автоматизованих засобів пошуку мають забезпечити його оператив-

ність, сприяти розкриттю змісту документів та в цілому інтеграції інформаційних ресурсів бібліотек. Це дасть змогу реалізовувати проекти, передбачені Стратегією розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України».

Постійний моніторинг якості ЕК ОУНБ України є однією з умов покращення їх стану, визначення найвдаліших технологічних рішень та перспектив удосконалення засобів лінгвістичного забезпечення ЕК, користувацького інтерфейсу на веб-сайтах цих бібліотек.

Список використаних джерел

1. ДСТУ 7448:2013. Інформація та документація. Бібліотечно-інформаційна діяльність: терміни та визначення понять. – Вперше (зі скасуванням в Україні ГОСТ 7.26–80). – Чинний від 2014–07–01. –

Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. – III, 41 с. – (Національний стандарт України). – Текст укр., рос., англ., фр.

2. ДСТУ 5034:2008. Інформація та документація. Науково-інформаційна діяльність: терміни та визначення понять. – Чинний від 2009–01–01. – Київ : Держспоживстандарт України, 2009. – III, 38 с. – (Національний стандарт України). – Текст укр., рос., англ., фр.

3. Електронний каталог [Електронний ресурс] // Українська бібліотечна енциклопедія / [Нац. б-ка України ім. Ярослава Мудрого]. – Текст. дані. – Режим доступу: http://ube.nplu.org/article/Електронний_каталог (дата звернення: 24.04.2018). – Назва з екрана.

4. Про схвалення Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України» [Електронний ресурс]: розпорядж. Каб. Міністрів України № 219-з від 23.03.2016. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/219-2016-%D1%80#n8> (дата звернення: 07.03.2018). – Назва з екрана.